

SOLLERÖDRÄKTEN

Barndräkten

”Aldrig får jag se något vackrare än en lillkripp, som är finklädd och pyntad”, sa Jans-mor en gång till Karl Lärka i en intervju, som han gjorde för ungefär femtio år sedan. Nutida föräldrar klär sina barn i bygdedräkt, därför att vi vuxna tycker att det är vackert. Det är ganska dyrbara kläder, så man måste vara rädd om dem. Man kan inte leka och röra sig lika ohämmat som i vardagskläderna. Nog är det förståeligt, att många barn inte gärna klär sig i dräkt. Men barn-dräkten är också praktisk på många sätt. Det behöver inte bli någon tävlan om modenyheter vid skolavslutningar och fester. Man vet vad man skall sätta på sig, om man har en dräkt. Har man ingen, kan

man låna ihop dräktdelarna av släktingar och bekanta. En del plagg är gjorda så att de kan släppas ut och ner allt eftersom barnet växer och kan på så sätt användas i många år. Många barn tycker om att ha dräkten, därför att de känner en särskild feststämning, när de får ta på de ålderdomliga plaggen.

Hur kläddes Sollerö-barn förr i världen? Den studiecirkel som sysslat med Sollerö-dräkten har försökt besvara den frågan genom att samla ihop vad man kunnat minnas av far- och morföräldrars berättelser och läsa sig till i intresserade personers anteckningar.

Det nyfödda barnet "lindades". En skjorta av bomull eller linne var det enda egentliga klädesplagget. Den syddes ofta av ett gammalt plagg, som var nött och mjukt. På nedre delen av kroppen hade man närmast den s. k. bracklappen, en avlång bit av mjukt vitt tyg. Utanpå den hade man blöjorna, "slättarna", en inåslätt av vitt tyg, linne eller bomull, och en utåslätt av randigt eller mönstrat tyg, t. ex. en bit av ett gammalt plagg. Sedan satte man på "lindan". Den var ett 1 1/2 tum brett och 5 alnar långt band av ylle. Man började vid fötterna och fortsatte att linda stadigt ända upp till axlarna. Armarna lades i kors över bröstet. Det var viktigt att benen låg raka. Pojkarnas axlar ägnades särskild omsorg. Man tvättade barnet och gjorde om lindningen varje morgon och kväll, och då skulle man låta barnet sprattla med armar och ben en stund framför elden. Detta bruk att linda spädbarnen förekom ända in på 1900-talet.

På huvudet hade både pojkar och flickor alltid en "aku-ätta". Den var sydd i den vanliga barnmössmodellen av tre stycken, en avlång mittbit och två sidostycken. Materialet var vanligen blommig kattun, men även damast, siden och ylle kunde förekomma. Hättan var fodrad, kantad och försedd med knytband av bomull eller siden. När man var söderut på herrarbete, kunde man komma över lappar av herrskapstyg, som kunde passa bra till hättor. Under hättan skulle det vara en halvhatt, d. v. s. en vit remsa som stack fram under hättan från öra till öra. Ett band var iträtt i fällarna på kortsidorna, och detta knöts bak. Den framstickande kanten var ofta försedd med spets eller gansband och mycket vackert broderad med trådkrus eller någon annan söm.

Först när barnet kunde krypa eller gå "klädde" man det. Både pojkar och flickor hade då "kuft", kolt. Den såg ut som en klänning

med slätt liv och lätt rynkad kjol, som nådde till vaderna. Materialet var halvulle, bomullsvarp med inslag av naturgrått ullgarn. Det kunde också vara en bit av en kjolväv i svart eller ett par gamla magder. Ofta användes småmönstrat köptyg till livet. Till koltan hörde en magd av hemvävt tyg eller småblommigt bomullstyg med krusband om livet. Markus Anna minns att hon tyckte brodern var så fin, när han i tvåårsåldern fick följa med till kyrkan i svart kuft, grårosigt förkläde och en mjuk yllehalsduk i kors över bröstet. Efter Djus Margit har man anteckningar om hur barnen kläddes ännu längre tillbaka i tiden:

”När pojkbarna skulle vara fina om sommaren, hade de en vit, lång skjorta, vävd av linne i tuskaft. Ärmarna var rynkade och ärmlinjingarna försedda med krusband och ”nuggor”. Kring livet hade de ett ”kringgumband”, ett hemvävt krusband i rött och vitt. Till vardags hade de liksom flickorna en ”kuft”, där kjolen var vävd av hemspunnen linvarp med ylleväfte och med röd bård nederst. Till flickorna var ”kuftens” livdel ofta av grönt kläde. På vintern hade pojkbarna en kuft av skinn, som ej var rynkad utan utsvängd. Den var knäppt bak och öppen till midjan. (Se barnkuften på Zorn-muséet!) Flickorna hade en vanlig ”kasungg” samt ”nidåkasungg” av fårskinn. Den senare hade nederst en rakad skinnremsa, ”remi”, och därunder en svart klädeskant”.

Koltan användes till sjuårsåldern. Därefter fick pojkbarna byxor, skjorta, livstykke, skinnförkläde och skinnpäl av ungefär samma modell som de vuxna karlarnas. Håret rundklippes, och den röd-blå klackhättan sattes på.

Flickdräkten var lik de vuxna kvinnornas med undantag av halsklädet och hatten. Flickorna hade en fyrkantig halsduk av mjukt bomullstyg eller ibland ett enkelt halskläde i samma modell som kvinnornas. Yvdelen var inte så rikt broderad utan hade vanligen bara en ”lillsöm” (myrgång) mellan ärm och bål. Håret hängde löst över axlarna eller bands upp med band omkring huvudet. Fram till konfirmationen använde flickorna kattunshättan med halvhatt eller den vita ”aku-attn”, hakhatten. Denna var sydd av linne eller fint bomullstyg s. k. kammarduk, och i samma modell som kvinnohatten. Men den var försedd med spets fram, och banden knöts under hakan. På sommaren kunde flickorna ha solhilkan, ett rakt stycke linne eller

bomullsty, som en bred halvhatt knuten under hakan. Efter 1850-talet blev det vanligt, att flickorna på vintern hade en ryss-sjal knuten under hakan. Ryss-sjalen var av rutigt ylle och hade frans. Den blev känd genom hårkullor, som kom hem från affärsresor österut. Handelsmän köpte sedan hem sådana sjalar och sålde dem på marknader.

Så till den nutida barndräkten, som kan tillverkas av material som finns på Hemslöjden eller i andra tygaffärer.

Flickkjolen är stickad av fint, svart yllegarn och har en röd bård nertill.

Boden (livstycket) är av rött klädeliknande tyg, kantad och prydd med gula sidenband och broderier.

Yvdelen (blusen) har spets eller lillsöm vid axeln och röd-vita eller blå-vita "krågåband" på ärmlinningen.

Till flickdräkten hör vanligen bara en magd, den röda med gulgrön bård och rödvitt band.

Halsduken är en fällad kvadrat av tunt bomullsty med små blommor på vit botten. Den viks till en triangel, sätts ihop med ett spänne, och snibbarna stoppas ner under boden. Halskläde kan också förekomma.

Flickorna brukar numera vara utan huvudbonad eller använda hakhätta av rött siden. Den gamla hakhatten och även solhilkan är klädsamma och dessutom lättare att sy och borde tas upp igen.

Till sist har vi de röda strumpbyxorna och enkla svarta skor.

Den som vill kan komplettera med vittröja och flera magder.

Till pojkens dräkt hör knäbyxor av naturvitt ylletyg.

Livstycket är av blått ylletyg.

Skjortan är av vitt bomullsty med rak nervikt krage och blåkrusiga band på linningarna. Ett röd-vitt magdband läggs under kragen och knyts i rosett.

Strumporna är blå och skorna svarta. Runt benet under knät lindas ett röd-vitt strumpeband ett par varv.

Den runda klackhättan är blå och röd och sydd av sex eller åtta kilar. De större pojkarna kan ha svart hatt. Pojkdiräkten kan också om man så vill kompletteras med vittröja.

Vid protokollet
Guðrun Bráma